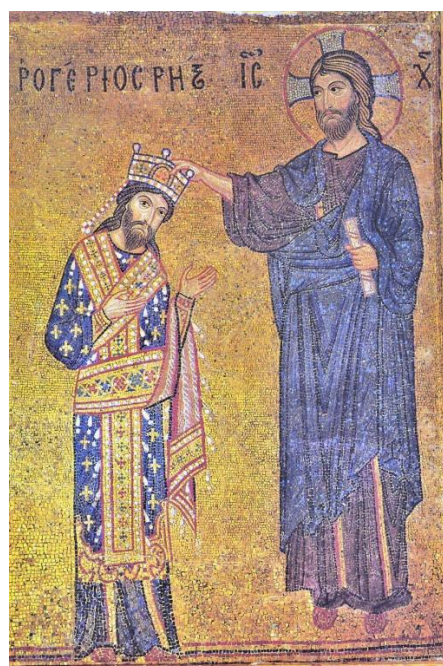

Τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας/Πανεπιστήμιο Αθηνών
Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών/Τομέας Βυζαντινών Ερευνών/Ε.Ι.Ε.

Διεπιστημονικό Μεταπτυχιακό Σεμινάριο

«Νίκος Οικονομίδης»

Ακαδημαϊκό Έτος 2013-2014

*Το Βυζάντιο μεταξύ Ανατολής και Δύσης
κατά την περίοδο των Κομνηνών και των Αγγέλων (1081-1204)*

Κάθε Τετάρτη, από 5 Φεβρουαρίου έως 4 Ιουνίου 2014, ώρα 6.00-8.00μ.μ.,
στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (αίθουσα σεμιναρίων, ισόγειο)

Λεωφ. Βασιλέως Κωνσταντίνου 48

Η γεωγραφική θέση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας στο μεταίχμιο μεταξύ Ανατολής και Δύσης, κατά την περίοδο των Κομνηνών και των Αγγέλων, συνιστά τον καταλύτη των εξελίξεων που θα οδηγήσουν στο τραγικό γεγονός της Άλωσης της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους. Η εποχή αυτή σηματοδοτείται από την αλλαγή του γεωπολιτικού χάρτη στη Μικρά Ασία και την Εγγύς Ανατολή, την πρώτη ευρείας κλίμακας επαφή των κατοίκων της Αυτοκρατορίας με τους Δυτικούς σε βυζαντινά εδάφη και τις συνέπειές της και χαρακτηρίζεται από ριζικές μεταβολές σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό πεδίο. Διαμορφώνει (και εν μέρει διαμορφώνεται από) νέα ιδεολογικά πλαίσια, αποτελώντας τη βάση μετεξέλιξης του Βυζαντίου σε μία κοινωνία, η οποία διατηρεί μεν τα βασικά της στοιχεία, τα αξιοποιεί δε και τα μεταλλάσσει προσαρμοζόμενη στα νέα δεδομένα.

Στον τομέα της Τέχνης, με επίκεντρο το πολυτελές αυτοκρατορικό σύμπλεγμα των τριών ναών της μονής Παντοκράτορα, θα εξεταστούν τα μεγάλα εκκλησιαστικά καθιδρύματα των Κομνηνών στην Κωνσταντινούπολη. Ενδιαφέρουσες είναι οι εξελίξεις της μνημειακής τέχνης σε όλη τη βυζαντινή επικράτεια. Πολλοί ναοί είναι καθιδρύματα μελών της οικογένειας των Κομνηνών ή κρατικών αξιωματούχων ή και τοπικών αριστοκρατών. Σημαντική είναι η ακτινοβολία της βυζαντινής τέχνης στις όμορες χώρες ιδιαίτερα στην Ιταλία, όπου μπορεί κανείς να παρακολουθήσει τη συνάντηση του Βυζαντίου με τη Δύση αλλά και με τον αραβικό κόσμο (Σικελία).

Η λογοτεχνία του 12ου αι. παρουσιάζει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τη λογοτεχνία της περιόδου της β' σοφιστικής, το διάστημα δηλαδή μεταξύ του 1ου και του 3ου αι. Σημαντική είναι η επίδραση της ρητορικής και του αττικισμού και έντονη η μίμηση συγγραφέων της Ύστερης Αρχαιότητας. Στο σεμινάριο θα σκιαγραφηθούν οι κυριότερες συγγραφικές μορφές της εποχής και θα επιχειρηθεί να αποκατασταθεί η εικόνα της λογοτεχνίας της περιόδου και να απεικονιστεί η σημερινή κατάσταση της έρευνας.

Τις εργασίες θα συντονίσουν οι Αθηνά Κόλια-Δερμιτζάκη και Σοφία Καλοπίση-Βέρτη (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας/Πανεπιστήμιο Αθηνών) σε συνεργασία με τον Στυλιανό Λαμπάκη (Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών /Τομέας Βυζαντινών Ερευνών/Ε.Ι.Ε.).

Στους εισηγητές περιλαμβάνονται (πέραν των συντονιστών):

Δ. Αθανασούλης, δρ. (25^η ΕΒΑ), Σμ. Αρβανίτη, δρ., Κλ. Ασλανίδης, υποψ. δρ. (αρχιτέκτων), Μ. Βέλλας (Παν/μιο Αθηνών), Μ. Γερολυμάτου (Ε.Ι.Ε.), Μ. Γεωργοπούλου, δρ. (Γεννάδειος Βιβλιοθήκη), Α. Γκουτζιουκώστας (Παν/μιο Θεσ/νίκης), Ευγ. Δρακοπούλου (Ε.Ι.Ε.), Ι. Καλαβρέζου (Παν/μιο Harvard), Μ. Κάππας, δρ. (26^η ΕΒΑ), Β. Κατσαρός (Παν/μιο Θεσ/νίκης), Β. Κέπετζη (Παν/μιο Αθηνών), Μ. Κουμανούδη (Ε.Ι.Ε.), Γ. Λεβενιώτης (Παν/μιο Θεσ/νίκης), Α. Λιαρμακόπουλος, δρ., Μ. Λουκάκη (Παν/μιο Αθηνών), Δ. Λούπης, υποψ. δρ.

(Ε.Ι.Ε.), Δ. Μαμαγκάκης, υποψ. δρ., Τρ. Μανιάτη-Κοκκίνη (Παν/μιο Αθηνών), Κ. Μαυρομάτη, υποψ. δρ., Κ. Μέντζου-Μειμάρη (Παν/μιο Αθηνών), Α. Μέξια, δρ. (5η ΕΒΑ), Γ. Μέριανος (Ε.Ι.Ε.), Κ. Μήτσιου, δρ. (Ε.Ι.Ε.), Δ. Μουρελάτος, δρ., Α. Μπαλλιάν, δρ. (Μουσείο Μπενάκη Μουσείο Ισλαμικής Τέχνης), Γ. Πάλλης (Παν/μιο Αθηνών), Μ. Παναγιωτίδη (Παν/μιο Αθηνών), Α. Παπαγεωργίου, δρ. (Παν/μιο Αθηνών), Π. Παπαδοπούλου, δρ. (εκλ. λέκτωρ ΑΠΘ), Μ. Παρανή (Παν/μιο Κύπρου), Β. Πέννα (Παν/μιο Πελονήσου), Χ. Πέννας, δρ., Μ. Ρορονις, δρ. (Αυστριακή Ακαδημία), Μ. Ρώτα, υποψ. δρ., Α. Simpson, δρ. (Ε.Ι.Ε.), Π. Σοφούλης (Παν/μιο Αθηνών), Ε. Τούντα (Παν/μιο Θεσ/νίκης), Σπ. Τρωιάνος (Παν/μιο Αθηνών), Μ. Χρόνη, δρ., Ν. Χρύσης, δρ. (Παν/μιο Αθηνών), Ευ. Χρυσός (Παν/μιο Αθηνών)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Angold M., *Church and society in Byzantium under the Comneni, 1081-1261*, Cambridge 1995
- Angold, M.J., *Η Βυζαντινή αυτοκρατορία από το 1025 έως το 1204. Μια πολιτική ιστορία*, Αθήνα 21997 [=Angold, M.J., *The Byzantine Empire from 1025 up to 1204. A political history*, London 1984]
- Βασιλικοπούλου-Ιωαννίδου Α., *Η Αναγέννησις τῶν γραμμάτων κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ ὁ Ὅμηρος* [Βιβλιοθήκη Σοφίας Ν. Σαριπόλου 14], Αθήνα 1971-72
- Brand Ch.M., *Byzantium confronts the West 1180-1204*, Cambridge-Massachusetts 1968
- Demus O., *The mosaics of Norman Sicily*, London 1949
- Demus O., *The mosaics of San Marco in Venice*, 2 τόμοι, Chicago 1984
- Δρακοπούλου Ε., *Η πόλη της Καστοριάς τη βυζαντινή και μεταβυζαντινή εποχή (12ος -16ος αι.). Ιστορία -Τέχνη -Επιγραφές*, Αθήνα 1997
- Hadermann-Misguich L., *Kurbinovo. Les fresques de Saint-Georges et la peinture byzantine du XIIe siècle*, Bruxelles 1975
- Hunger H., *Die byzantinische Literatur der Komnenenzeit. Versuch einer Neubewertung*, Wien 1968
- Lilie R.J., *Byzantium and the crusader states 1096-1204*, Oxford 1988 [=Lilie R.J., *Byzanz und die Kreuzfahrerstaaten: Studien zur Politik des byzantinischen Reiches gegenüber den Staaten der Kreuzfahrer in Syrien und Palästina bis zum Vierten Kreuzzug (1096-1204)*, Poikila Byzantina 1, München 1981]

- Lilie R.J., *Handel und Politik zwischen dem byzantinischen Reich und den italienischen Kommunen Venedig, Pisa und Genua in der Epoche der Komnenen und der Angeloi (1081-1204)*, Amsterdam 1984
- Magdalino P., *Η αυτοκρατορία του Μανουήλ Α' Κομνηνού 1143-1180*, μτφρ. Κάσδαγλη Αγ., Αθήνα 2008 [=Magdalino P., *The Empire of Manuel I Komnenos, 1143-1180*, Cambridge 1983]
- Mullet M.-Smythe D. (εκδ.), *Alexios I Komnenos, Papers of the Second Belfast Byzantine International Colloquium, 14-16 April 1989*, Belfast 1996
- Παπαγεωργίου Α., *Ο Ιωάννης Β' Κομνηνός και η εποχή του (1118-1143)*, Αθήνα 2007 (διδ. διατριβή)
- Tronzo W., *The cultures of his Kingdom: Roger II and the Cappella Palatina in Palermo*, Princeton N.J. 1997.
- Vryonis Sp., *Η παρακμή του μεσαιωνικού ελληνισμού της Μ. Ασίας και η διαδικασία εξισλαμισμού (11^{ος}-15^{ος} αι.)*, Αθήνα 1996 [=Vryonis Sp., *The decline of medieval hellenism in Asia Minor and the process of islamisation from the eleventh through the fifteenth century*, Berkeley - Los Angeles 1971.]

Εικόνες. Εμπροσθόφυλλο. Αριστερά: Ο Ιωάννης Β' και ο γιος του Αλέξιος στέφονται από τον Χριστό που πλαισιώνεται από τις προσωποποιήσεις της Ελεημοσύνης και της Δικαιοσύνης, μικρογραφία, Βατικανό, Bibl. Apost. Vat., κώδ. Urb. gr. 2, φ. 19β, π. 1122-1125. Δεξιά: Ο Νορμανδός βασιλέας Ρογήρος Β' στέφεται από τον Χριστό, ψηφιδωτό, Σικελία, Παλέρμο, Μαρτοράνα, π. μέσα 12ου αι.

Οπισθόφυλλο. Επιχρυσωμένος αργυρός δίσκος με σχηματοποιημένο φυτικό διάκοσμο, ιδιωτική συλλογή, 12ος αι.